

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

MOPITLO/PHUPU 2025

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO

Mekgwa ya go swaya tekathaloganyo

- Ka lebaka la gore nepo e lebešitšwe go kwešišo, mopeleto le polelo tša go phošagala dikarabong ga tša swanela go šetšwa, ka ntle le ge fela diphošo tša mohuta woo di fetola tlhalošo. Diphošo di swanetše go bontšhwa. Ge molekwa a diriša mantšu a polelo yeo a sa lekwego ka yona, hlokomologa mantšu ao, gomme ge karabo e tšweletšwa gabotse, se mo fokoletše meputso. Le ge go le bjalo, ge lentšu la polelo ye nngwe le dirišwa mo sengwalong gomme le nepiša karabo, gona karabo yeo e tla amogelwa.
- Mo go dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Moputso o fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Moputso o fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ge go nyakega dikarabo tša lentšu le tee, gomme molekwa a fa lefoko ka moka, swaya karabo ya nnete ge fela lentšu la nnete/karabo le thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi goba tše tharo di nyakega gomme gwa fiwa tše dintši, swaya fela tše pedi goba tše tharo.
- Amogela mebolelwana.

POTŠIŠO YA 1

1.1	1.1.1	(a) '... go se fiwe ka mabjokong.'
(b) 'O be o tla bolotšwa ka nose.'	(1)
(1)
	1.1.2	• Kgethologanyo ya semorafe. • Go rekwa dipuku. • Go ithutwa ka tlala. • Go sepelwa maeto a matelele ka maoto go ya dikolong. • Go hloka tšelete.
(TŠE THARO fela.)	(3)
	1.1.3	Go fedišwa ga thupa dikolong.
Go se sa lefela dithuto.
(E TEE fela)	(1)
	1.1.4	• Thuto ka Afrika-Borwa ke kgapeletšo. • Ditlabakelo tša thuto di fiwa barutwana ntle le tefo. • Dikolo di ile tša kaonafatšwa. • Dikolo di ile tša šuthetšwa kgauswi le batho. • Dikolong go na le Lenaneo la phepo ya barutwana.
(TŠE PEDI fela.)	(2)
	1.1.5	Mmušo wa temokrasi o thomile tirišo ya theknolotši dikolong tša Bathobaso mola ka mmušo wa kgethologanyo theknolotši e be e se gona ka dikolong tša Bathobaso.	(2)
	1.1.6	Seka: Go ingwaya ka lekomane ka magetleng. • Se hlaloša bose bjo Bathobaso ba ilego ba bo kwa ka morago ga ge theknolotši e thomile go dirišwa ka dikolong.	(2)

- 1.1.7 • Go fa barutwana mabokgoni a go šomiša theknolotši ka go dira dinyakišo dithutong tša bona.
 • Go ikgokaganya le barutiši le barutwana ka bona.
 • Go lokišetša barutwana lefase la mešomo.
 (TŠE PEDI fela) (2)
- 1.1.8 Karabo ya maleba e tla amogelwa.
 Mohlala:
 • Baithuti ba mohuta wo ba ka feleletša ba sa tšwelele dithutong, bokamoso bja nyelela.
 • Bao ba nago le thušo ya mašeleng ba ka tšeelwa thušo yeo. (2)
- 1.1.9 Ee,
 Mehlala:
 Barutwana ga ba na mabaka a go se ipetlele bokamoso ka go tsena sekolo ka ge:
 • Ba thušwa ka mašeleng a go lefela dithuto.
 • Ba fiwa dithušathuto tša maleba.
 • Ba fiwa dijo sekolong.
 • Dikolo di le kgauswi le mo ba dulago.
 (TŠE THARO fela.) (3)
- 1.1.10 Ba kgotlelele go fihla mphatong wa senyane ba tle ba ye dikholetšheng tša *TVET* go yo ithutela mošomo wa diatla. (1)
- 1.2 1.2.1 B/Morutišigadi le barutwana. (1)
- 1.2.2 *Thapolete/Laptop/Sebaledi* (1)
- 1.2.3 SETŠWELETŠWENG SA A TEMANENG YA 2 go bolelwa ka gore barutwana ba Bathobaso le ba Bathobašweu matšatšing a lehono ba amogela thuto ya go swana mola SETŠWELETŠWA SA B seswantšhong sa 2 se bontšha morutišigadi wa Mothomošweu a ruta morutwana wa Mothomoso le wa Mothomošweu. (2)
- 1.2.4 • Setlabela sa ditsebeng se thuša barutwana go efoga lešata le le ka bago gona/Gore tše di bolelwago di kwewe ke bona fela.
 • Setlabela sa letsogong se thuša go sepetša khesa mo khomphutheng. (2)
- 1.2.5 Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.
 • Tiragalo ya seswantšho sa 2 e ka hlola botee le segwera magareng ga merafe ya go fapania.
 • E ka hlola tšhomisanommogo magareng ga merafe ya go fapania. (2)
- 1.2.6 Maikutlo a lethabo
 • Ke thabišwa ke go bona bana ba rutwa tšhomiso ya *Laptop/Sebaledi* go tloga bonyaneng. (2)

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Mokgwa wa go swaya kakaretšo:**

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

- **Kabo ya meputso:**

- Meputso ye šupa (7) e abelwa dintlha tše šupa (7) (Moputso o 1 go ntlhakgolo ye nngwe le ye nngwe)
- Meputso ye meraro (3) e abelwa polelo
- Palomoka ya meputso: (10)

- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a sa tsopola go tšwa temaneng:**

- Moputso o 1 o abelwa dintlha tše 1–3
- Meputso ye 2 e abelwa dintlha tše 4–5
- Meputso ye 3 e abelwa dintlha tše 6–7

- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalollootše dintlha:**

- Ngwalollo ya dintlha tše 6–7: se abe moputso wa polelo
- Ngwalollo ya dintlha tše 1–5: aba moputso o 1 wa polelo

ELA HLOKO:

- **Palo ya mantšu:**

- Baswai ba swanetše go kgonthišiša palo ya mantšu ao a ngwadilwego.
- Molekwa ga se a swanela go fokoletšwa meputso ge a sa laetša palo ya mantšu goba ge a se a bala mantšu gabotse. Ge palo ya mantšu e feta ao a nyakegago, bala a mahlano ka morago ga ao a nyakegago gomme o hlokomologe ao a šetšego.

Mohlala wa karabo:

Motho a hlokomele boima bja mmele wa gagwe. Tlogela go ja dijo tša makhura le swikiri ye ntši. Leka ka maatla go ja dijo tše di nago le phepo. Netefatša gore ka letšatši o nwa tekano ya digalase tše seswai tša meetse. Batho ba be le nako ya go ikhutša le go robala diiri tše seswai tšatši ka tšatši. Go bohlokwa go itšhidolla ka ge se se thuša kelelo ya madi le tšhilego ya dijo mmeleng. Batho ba bee maikutlo a bona ka fase ga taolo gore ba kgone go lebana le maemo afe kapa afe a bophelo.

DINTLHA KA MOKGWA WA GO NGWALOLLA	DINTLHA KA MANTŠU A MOLEKWA
1. 'Go bohlokwa gore batho ba efoge boima bja mmele wa bona...'	1. Motho a hlokomele boima bja mmele wa gagwe.
2. 'Se sengwe gape ke gore motho o lokela go efoga dijo tše di nago le makhura le swikiri ye ntši.'	2. Tlogela go ja dijo tša makhura le swikiri ye ntši.
3. 'Motho a leke ka mešogofela go ja dijo tša phepo...'	3. Leka ka maatla go ja dijo tše di nago le phepo.
4. 'Sebakeng sa go nwa dinotšididi le dinotagi enwa meetse a a ka lekanago digalase tše seswai ka letšatši.'	4. Netefatša gore ka letšatši o nwa tekano ya digalase tše seswai tša meetse.
5. 'Motho a ikhutše ka go robala tekano ya diiri tše seswai.'	5. Batho ba be le nako ya go ikhutša le go robala diiri tše seswai tšatši ka tšatši.
6. 'Go itšhidolla le gona go bohlokwa ka ge go dira gore madi a sepele gabotse mmeleng le go thuša tšilego ya dijo.'	6. Go bohlokwa go itšhidolla ka ge se se thuša kelelo ya madi le tšilego ya dijo mmeleng.
7. 'Se sengwe gape ke gore motho a ithute go laola maikutlo a gagwe gore a kgone go phela ka fase ga maemo a mangwe le a mangwe a bophelo.'	7. Batho ba bee maikutlo a bona ka fase ga taolo gore ba kgone go lebana le maemo afe kapa afe a bophelo.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

Mekgwa ya go swaya KAROLO YA C

- Mopeleto:
 - Dikarabo tša lentšu le tee di swaiwe go ba tše di nepagetšego le ge mopeleto o phošagetše, ka ntle le ge phošo e fetola tlhalošo ya lentšu.
 - Dikarabong tša lefoko le le phethagetšego, mopeleto wo o phošagetšego o tlo lahlegelwa ke meputso ge phošo e tšwelela mo go sebopego sa polelo ye go lekwago ka yona.
 - Ge go lekwa kopafatšo, karabo e swanetše go bontšhwa ka nepagalo.
- Dibopego tša polelo di swanetše go nepiša popopolelo, di be di tšweletšwe ka bottlalo mafokong go ya ka taelo.
- Mabapi le dipotšišokopana tša go fapafapana tša go kgethwa, amogela BOBEDI tlhaka ya go nyalelana le karabo ya go nepagala LE/GOBA karabo ya go nepagala ya go ngwalwa ka bottlalo.

POTŠIŠO YA 3

3.1	C/Batho bohole	(1)
3.2	'Reka pakana e tee ka R2.50 fela o hwetše e tee mahalahala!'	(1)
3.3	• Fonte ye kgolo e tšweletša leina la sebapatšwa/Fonte ye kgolo e goga šedi ya bareki mola fonte ye nnyane e tlaleletša molaetša wa papatšo/gokagoketša bareki.	(2)
3.4	Sekotlelo - sekotlelwana	(2)
3.5	• Leswao la tlogelo le laetša gore kgopolو ya gore motho ge a lle go tla direga eng ga se ya felela. • Leswao la tlabego/makalo le gatelela kgopolو ya gore <i>Maggi noodles</i> di thabiša batho ka moka ebile di bose/ le laela bareki gore ge ba reka pakana e tee ya <i>Maggi noodles</i> ba tla hwetša e tee mahala.	(2)
3.6	Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapano.
Mohlala:
Ee,	
	• Mmolelwana wo o na le mantšu a go se fete a šupa. • O gatelela mohola wa sebapatšwa. • O dira gore bareki ba se lebale sebapatšwa.
(TŠE PEDI fela.)	(2)
[10]

POTŠIŠO YA 4: KHATHUNE

- 4.1 A/Ntle (1)
- 4.2 Ipshina/thakgetše. (1)
- 4.3 Pudula ya 1 ke ya go bolela mola ya 2 e le ya go nagana. (2)
- 4.4 4.4.1 Belege/Athile/Beputše (lephethi) (1)
- 4.4.2 Kepisi (leina) (1)
- 4.5 Go a fiša/Letšatši le hlabile/Leratadima le hlakile.
 - Go aperwe diaparo tša selemo.
 - Go nwewa dino/lewa dijo tša go fodiša mmele.
(E TEE fela.)
(2)
- 4.6 Maikutlo a lethabo
 - Ke thabišwa ke go bona ba lapa ba le mmogo ba thabile.
(2)
[10]

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 • 'na le'
• Leba la na le/Leba la tswalano. (2)
- 5.2 • Fihla/Khutiša
• Matome o **fihla/khutiša** tšhelete ya gagwe. (2)
- 5.3 • -**ng** mo go mahlong ke moselana wa go laetša lefelo leo diphošo tše dingwe di direlwago gona.
• -**ng** mo go itshwareleng e dirišeditšwe go laela batho ba bantši gore ba itshwarele. (2)
- 5.4 • Tšona – E emetše mafokodi le diphošo tše di dirwago ke batho.
• Bona – E emetše batho ba ba re ratago ebile ba re fa thekgo. (2)
- 5.5 • Ka – Le bontšha kgonagalo ya kaonafalo ya dikamano gare ga batho.
• i – E laetša gore mošomo wa go swarela o dirwa godimo ga sediri ke sediri. (2)
[10]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70